

YTTRANDE
2018-04-09

Dnr O 2-2018

Institution som begärt yttrande

Uppsala universitet
Box 256
751 05 Uppsala

Bakgrund

Uppsala universitet har genom en skrivelse som inkom den 23 januari 2018 begärt yttrande från Expertgruppen för oredlighet i forskning vid Centrala etikprövningsnämnden. I skrivelsen hänvisas till en anmälan om oredlighet i forskning mot seniorprofessor [REDACTED]. Det som universitetet i första hand vill ha belyst är dels om ett felaktigt angivande av population $n=3390$ istället för $n=3389$ i en vetenskaplig artikel är att anse som oredlighet, dels om felaktigt eller undermåligt handledarskap kan anses falla inom definitionen för oredlighet i forskning samt dels om etikprövning borde ha skett avseende intervjuer i Skåneregionen.

Expertgruppens bedömning

Den första frågeställningen som universitetet reser gäller frågan om felaktigt återgivande av primärdata; har [REDACTED], genom felaktig användning av $n=3390$ istället för $n=3389$ i en vetenskaplig artikel gjort sig skyldig till vetenskaplig oredlighet. Det är visat i ärendet att felet har påvisats för [REDACTED] före arbetets publicering. [REDACTED] har motsatt sig en ändring och framhållit i användande av den felaktiga siffran. Det kan konstateras att felet är litet och att det inte har påverkat resultaten som redovisas i artikeln. Oaktat detta har [REDACTED] varit medveten om felet en längre tid utan att rätta det och använt den felaktiga siffran i en vetenskaplig publikation. [REDACTED] har således uppsåtligt gjort sig skyldig till förvanskning av vetenskapliga data och därigenom till oredlighet i forskning.

Vad gäller frågan om underlåtenhet att inhämta etiktillstånd för studien i Skåne gör Expertgruppen följande bedömning. Expertgruppen har i tidigare ärenden anfört att avsaknad av erforderliga tillstånd i sig inte utgör oredlighet i forskning. Sådana avsteg kan lagföras enligt särskilda regler. Om det däremot felaktigt påstås att tillstånd funnits, utgör detta en falsifiering och därmed oredlighet i forskning. Projektet med intervjuer i Skåne som planerades resulterade aldrig i någon forskningsstudie varför något etikprövningstillstånd aldrig var erforderligt. Enligt Expertgruppens bedömning kan [REDACTED] inte anses ha gjort sig skyldig till vetenskaplig oredlighet i den delen.

Uppsala universitet har slutligen begärt Expertgruppens yttrande om undermåligt handledarskap kan anses falla inom ramen för definitionen av oredlighet i forskning. Även om kritik kan riktas mot [REDACTED] handledarskap anser Expertgruppen att det inte kan anses omfattas av begreppet oredlighet i forskning. Detta är snarare en fråga för personalansvariga på universitetet.

Expertgruppen noterar att i den ursprungliga begäran om yttrande från Expertgruppen, i inläga den 29 september 2017 från [REDACTED], återfinns en fråga om otillbörligt angivande av författarskap. Expertgruppens uppgift är att på begäran av universitet och högskolor med staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) yttra sig i ärenden som rör utredningar av misstankar om oredlighet i forskning, konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete (SFS 2013:507). Universitetet har inte lyft denna fråga i sin begäran om yttrande. Det material som getts in ger inte heller stöd för påståendet om otillbörligt angivande av författarskap. En närmare bedömning hade därtill krävt kompletterande underlag i frågan.

Sammanfattningsvis är det Expertgruppens mening att [REDACTED] uppsåtligen har förvanskad vetenskapliga data, om än av ringa vikt för resultatet, och därigenom gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Ärendet är därmed slutbehandlat från Expertgruppens sida.

Detta yttrande har beslutats av Lena Berke, ordförande, Lena Halldenius, Jack Lysholm, Elisabeth Rachlew, Ulrik Ringborg och Göran Sandberg. Vid den slutliga handläggningen av ärendet har dessutom närvarat ersättarna Jerry Eriksson, Holger Luthman och Björn Petersson, kanslichefen Jörgen Svidén samt administrativa sekreteraren Eva Kaaman Modig. Ledamoten Elin Wihlborg samt ersättarna Aleksander Giwercman, Christina Moberg och Ann-Charlotte Smedler var skiljaktiga på det sätt som framgår av bilaga.

För Expertgruppen för oredlighet i forskning

Lena Berke

Bilaga till Expertgruppens yttrande i ärende O 2 – 2018: Avvikande mening.

Undertecknade ledamöter och ersättare i expertgruppen motiverar härmed varför vi inte delar majoritetsbeslutet ”att [REDACTED] genom uppsåt har förvanskat vetenskapliga data och därigenom gjort sig skyldig till oredlighet i forskning”.

Ärendet handlar om en publicerad artikel, för vilken den anmälda [REDACTED] är tredje namn på författarlistan. Praxis inom det aktuella vetenskapsområdet är att förste och siste författare står för det tyngsta bidraget till arbetet. Artikelns vetenskapliga bidrag påverkas inte av att antalet respondenter felaktigt angivits till 3390 istället för 3389. Författarna ger en mycket trovärdig förklaring till det ursprungliga misstaget, vilket vi, till skillnad från majoriteten i expertgruppen, inte bedömer utgöra uppsåtlig förvanskning av vetenskapliga data.

[REDACTED] bör dock kritiserats för att hon hållit fast vid $n=3390$ även sedan misstaget uppdagats. Det är ett odiskutabelt avsteg från god forskningssed, men av ovan anförda skäl inte av så allvarlig art att det är att betrakta som vetenskaplig oredlighet. Vi vill dock betona att det är av största vikt att uppgifter som publiceras i vetenskapliga tidskrifter är korrekta, i synnerhet när det som det i detta fall rör sig om en uppgift som man vid tiden för pressläggning var medveten om var felaktig. Att upprätthålla och förmedla god forskningssed är en central del av all forskningsverksamhet, särskilt för etablerade forskare som är förebilder för och vägleder yngre forskare.

Aleksander Giwercman

Ann-Charlotte Smedler

Elin Wihlborg

Undertecknad ersättare i expertgruppen delar den avvikande mening som framförs av tre ledamöter och ersättare i expertgruppen, men anser att [REDACTED] genom sin ovilja att korrigera den felaktiga uppgiften ensam bär ansvar för den avvikelse från god forskningssed som användandet av den felaktiga uppgiften i detta fall innebär.

Christina Moberg